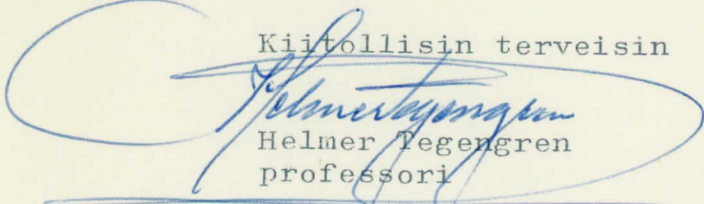

Arvoisa tiedonantaja!

Tässä kyselykirjeessä tiedustellaan tietoja kuudesta eri aiheesta: A. Viikatteet ja ensimmäiset niittokoneet. B. Varstat ja ensimmäiset puimakoneet. C. Ensimmäiset venemoottorit. D. Vanhojen veneiden käyttö vajoina. E. Nahkiaispyynti sekä F. Helmisimpukan pyynti. Toivomme, että jotkut näistä ilmiöistä ovat Teille tuttuja ja kiinnostavia. Jos jokin yllämainituista ilmiöistä on seudullanne täysin tuntematon olemme kiitollisia, jos mainitsette tästä vastauksessa. Pieninkin tieto on tutkimustyöllemme arvokas. Mitä vastauksien muotoon tulee, tiedonantajat saavat vapaasti kirjoittaa vastauksensa. Siksi on tehty ainoastaan joitakin tärkeimpiä kysymyksiä eri aiheista. Vastauksenne voitte parhaiten postittaa oheisessa kirjekuoressa. Alkää unohtako mainita nimeänne, osoitettanne, sekä paikkakuntaa (pitäjää, kylää, taloa), johon vastauksenne liittyy.

Kiitollisin terveisin

Helmer Tegengren
professori

A. Viikatteet ja ensimmäiset niittokoneet.

Mitä eri viljalajeja on kotiseudullanne korjattu viikatteella? Mihin muihin tarkoituksiin viikatetta on käytetty? Käytettiinkö samoja viikatteita elonkorjuuseen ja heinäntekoon? Onko seudullanne viikate ollut varustettu jollakin apulaitteella? Koska tätä apulaitetta käytettiin ja miksi sitä kutsuttiin? Kuinka ja mistä aineesta apulaite oli tehty? Valmistettiinko muinoin viikatteita kotona? Ellei niin kuka tavallisesti valmisti viikatteita seudullanne? Kertokaa kuinka ja millä työkaluilla rautaa muokattiin. Miten viikate karaistiin? Minkälaiset olivat viikatteiden varret ennen vanhaan (piirtäkää jos mahdollista yksinkertainen kuva)? Tehtiinkö varret itse? Mistä puulajista ne valmistettiin ja millä tavalla? Voitiinko viikatteita ennen ostaa? Mistä? Kuka niitä myi seudullanne? Myytiinkö myöskin varsia, vai olivatko nämä ostajan valmistamia? Kertokaa kuinka viikatteet ennen terotettiin kotona ja työn kestäessä. Mitä terotusvälineitä on seudullanne käytetty? Millaisia ne olivat ja miksi niitä kutsuttiin? Mihin eri tarkoituksiin viikatteita käytetään seudullanne nykyään vai onko niiden käyttö mahdollisesti kokonaan loppunut ja milloin? Mihin eri tarkoituksiin käytettiin loppuunkuluneita viikatteita?

Kuka seudullanne hankki ensimmäisen niittokoneen? Koska se hankittiin? Mistä se tuli? Kuka sen myi? Oliko seudullanne kauppa-asiamiehiä jotka myivät niittokoneita? Keitä? Ostettiinkö ensimmäinen niittokone yhteisesti? Ketkä siinä tapauksessa kuuluivat yhtiöön? Minkä merkinen kone oli? Millä tavalla se vedettiin? Mitä sillä korjattiin? Miten suhtauduttiin ensimmäisiin niittokoneisiin? Otettiinkö ne vastaan ilolla, epäluulolla vai vastenmielisyydellä? Koska Te tai perheenne hankitte ensimmäisen niittokoneen? Kertokaa lähemmin kau-pasta ja itse niittokoneesta.

B. Varstat ja ensimmäiset puimakoneet.

Mihin aikoihin seudullanne loppui varstojen käyttö puinnissa? Millaisia erilaisia varstoja seudullanne käytettiin (piirtäkää yksinkertainen luonnos)? Miksi niitä kutsuttiin? Minkä näköiset ne olivat ja millä tavalla ne oli tehty? Mistä aineesta ne valmistettiin? Puiko kukin talo erikseen viljansa vai liittyivätkö talot yhteen? Onko ollut puintipareja tai puintiryhmiä? Millaisia nämä työryhmät olivat kokoonpanoltaan? Kuinka monta henkilöä otti osaa kotitalossanne

varstallapuintiin? Käyttivätkö sekä miehet että naiset varstoja? Selittäkää lähemmin, kuinka puiminen varstoilla tapahtui. Millainen oli paikka, missä varstalla puitiin? Missä puitiin vilja? Käytettiinkö mahdollisesti erityistä alustaa? Minkä näköinen alusta oli ja miksi sitä kutsuttiin? Johtiko joku henkilö työtä? Kuka? Liittyikö varstan ensimmäisiin lyönteihin joitakin erikoisia tapoja tai uskomuksia puinnin aikana ja minkälaisia lauluja laulettiin? Onko seudullanne ollut mitään puhepartta tai sanontatapaa, joka ilmaisi oikean varstan-äänänen? Miksi tai miten kutsuttiin sellaista henkilöä, jolla ei ollut oikeata rytmiä? Oliko olemassa puhepartta, joka kuvaili epätasaista rytmiä? Minkälainen? Mitä kerrottiin varstojen saavovan?

Kuka seudullanne hankki ensimmäiseksi puimakoneen? Minä vuonna se hankittiin? Minkä merkinen ja tyyppinen se oli? Mistä se tuli? Kuka sen myi? Oliko paikkakunnallanne kauppa-asiamiestä, joka myi tai välitti koneita? Oliko seutunne ensimmäisellä puimakoneella yksi omistaja vai ostettiin se yhteisesti? Ketkä siinä tapauksessa kuuluivat yhtiöön? Kuinka puimakonetta käytettiin? Oletteko Te tai perheenne omistanut puimakoneen tai oletteko olleet osakkaana sellaisessa? Koska kone hankittiin ja koska Teistä tuli osakas? Kertokaa lähemmin kaupasta ja itse puimakoneesta. - Kertokaa jotakin seudullanne valinneesta yleisestä asenteesta puimakonetta kohtaan? Otettiin se vastaan ilolla, epäluulolla vai vastahakoisesti?

C. Ensimmäiset venemoottorit.

Tiedätkö, minä vuonna ensimmäinen venemoottori tuli seudullenne? Kuka sen hankki ja oliko sillä useampia omistajia? Mistä se ostettiin ja kuka sen myi? Oliko seudullanne kauppa-asioitsioita, jotka siihen aikaan myivät venemoottoreita? Minkä merkinen ensimmäinen venemoottori oli? Kuinka voimakas se oli ja minkä tyyppinen? Jos Teillä tai perheellänne on ollut moottorivene, koska sen kone hankittiin? Kertokaa lähemmin kaupasta ja moottorista. Minkälaisiin veneisiin asennettiin ensimmäiset moottorit? Rakennettiinkö mahdollisesti uusi vene vai asennettiin moottori vanhaan veneeseen? Millä tavalla vanha vene oli tällöin muutettava? Mihin tarkoituksiin ensimmäisiä moottorilla varustettuja veneitä käytettiin? Käytettiinkö niitä myös esim. käyttövoimana maalla? Mihin tarkoitukseen? Millä tavalla? Mistä saatiin poltto- ja voiteluaineet? Entä varaosia? Otettiin moottori talveksi irti veneestä? Missä sitä silloin säilytettiin? Kertokaa jotain ensimmäisten venemoottoreiden aiheuttamista muutoksista koti-seudullanne.

D. Vanhojen veneiden käyttö vajoina.

Onko seudullanne koskaan käytetty vanhoja, aikansa palvelleita, veneitä vajoina tai tilapäisinä rakennuksina? Onko niitä käytetty esim. halkoliitereinä, kalustoliitereinä, käymälöinä, lammasvajoina, kaivojen katoksina tai muuna? Onko seudullanne käytetty joskus ylösalaisinkäännettyä venettä tilapäisenä asuntona? Ilmoittakaa lähemmin paikka, missä sellaisia veneistä tehtyjä rakennuksia on ollut. Ovatko ne mahdollisesti vielä paikoillaan? Piirtäkää yksinkertainen luonnos näkemistänne rakennuksista. Millä tavalla venettä voitiin käyttää tilapäisenä rakennuksena? Mitä etuja tämäläpäläisellä veneiden käytöllä oli? Käytettiinkö vene kokonaisena vai veneen eri osia? Sahattiinko vai hakattiinko vene eri osiin ja millä tavalla se jaettiin? Millä tavalla käytettiin veneen eri osat (piirtäkää jos mahdollista yksinkertainen luonnos)? Onko Teillä mahdollisesti vanhasta veneestä tehtyä rakennusta esittävää valokuvaa? Jos vanhojen veneiden käyttö vajoina tai tilapäisinä rakennuksina on aivan tuntematonta seudullanne, olisimme kiitollisia, jos mainitsisitte tästä vastauksessanne. Mitä tällöin on tehty aikansa palvelleilla veneillä?

E. Nahkiaisennynti

Onko seudullanne ennen tai nykyään pyydystetty nahkiaisia (ankeriaaisentapainen kala joka syksyisin nousee ainakin joihinkin jokiimme)? Ellei nahkiaisennyntiä enää harjoiteta, mainitkaa, koska tämä kalastus loppui. Miksi se loppui? Miksi näitä kaloja kutsuttiin? Tiedätkö, mitä seudullanne esiintyvä nimi tarkoittaa? Mainitkaa nimeltä ja kuvatakaa niitä paikkoja (järviä, jokia, puroja, koskia j.n.e.), missä

pyynti tapahtui. Kuka tai ketkä tavallisesti kalastivat nahkiaisia? Oliko kalastaminen sallittua missä tahansa, vai olivatko kalavedet mahdollisesti jaettu ja kuinka? Piirtäkää yksinkertainen luonnos siitä kuka sai kalastaa eri paikoilla. Kalastivatko talot erikseen, vai kalastettiin yhtiöittäin? Kuinka saalis jaettiin siinä tapauksessa, että kalastettiin yhtiöittäin? Kertokaa kuinka nahkiaispyynti tapahtui. Käytettiinkö venettä? Mitä pyyntivälineitä tähän kalastukseen on käytetty? Miksi niitä kutsuttiin? Kuinka ne oli tehty ja mistä aineesta? Kuinka suuret pyydykset olivat? Montako pyydystä jokaisella oli? Millä tavalla pyydykset laskettiin (piirtäkää mieluummin yksinkertainen luonnos)? Millä tavalla pyydykset koettiin? Käytettiinkö kokemiseen mitään apuvälineitä? Mihin saalis pantiin? Onko nahkiaisia varten käytetty sumppuja? Minkä näköiset sumput olivat (piirtäkää jos mahdollista yksinkertainen luonnos) ja kuinka suuria? Laskettiinko saalis kappaleittain, vai oliko olemassa muita laskutapoja? Mitä? Kuinka suuri saattoi saalis olla pyydystä kohti? Kuinka suureksi se saattoi tulla pyyntikaudessa? Minä vuodenaikana (-aikoina) oli mahdollista kalastaa nahkiaisia? Millainen ilma ja mitkä olosuhteet olivat tätä kalastusta varten suotuisimmat? Kalastettiinkö ainoastaan omaa käyttöä varten vai myytiinkö nahkiaisia? Missä niitä myytiin ja mihin aikaan? Kuka tai ketkä tavallisesti ostivat nahkiaisia? Myytiinkö nahkiaiset kappaleittain vai oliko olemassa muita laskutapoja? Paljonko niistä maksettiin? Myytiinkö nahkiaiset tuoreina? Kertokaa, kuinka nahkiaiset tapettiin ja kuinka ne suolattiin. Millä tavalla ne valmistettiin (savustettiin, paistettiin j.n.e.)? Pantiinko nahkiaiset johonkin liemeen? Mistä ja miten liemi tehtiin? Mitä säilytysastioita käytettiin? Kertokaa kaikki mitä tiedätte tai olette kuullut nahkiaisentalastuksesta seudullanne.

F. Helmenpyynti.

Helmenpyyntiä tai n.s. helmisimpukan pyyntiä on ennen esiintynyt eräillä maamme seuduilla. Onko sitä harjoitettu seudullanne? Koska pyynti loppui, vai esiintyykö sitä vielä? Mainitkaa nimeltä ja kuvataa niitä paikkoja (järviä, lahtia y.m.), missä helmisimpukan pyyntiä on harjoitettu. Kertokaa, kuinka pyynti tapahtui. Kuka tai ketkä harrastivat tällaista pyyntiä? Tapahtuiko pyynti veneestä, lautalta vai rannalta? Mitä välineitä käytettiin? Millaisia ne olivat (piirtäkää yksinkertaisia luonnoksia)? Miksi välineitä seudullanne kutsuttiin? Miten niitä käytettiin? Miltä syvyyksiltä kalastettiin? Mihin vuodenaikaan saatettiin harjoittaa helmepyyntiä? Kauanko pyyntikausi kesti? Mitkä olivat tämänlaiselle pyynnille suotuisimmat olosuhteet? Millä nimellä t. nimellä kutsuttiin simpukoita, jotka saattoivat sisältää helmiä? Montako simpukkaa oli mahdollista löytää yhden kauden aikana? Käytettiinkö simpukoiden avaamiseen erityisiä työvälineitä? Millaisia ja millä nimellä niitä kutsuttiin? Mitä tehtiin löydettyillä helmillä? Missä ne voitiin myydä? Montako helmeä saattoi saada kautta kohti? Minkälainen oli ansio hyvinä vuosina?

Pieninkin helmepyynnistä antananne tieto on tutkimustyöllemme hyvin arvokas.